

İçindekiler

FIDE Hakem Komisyonu Başkanının Sözü	1
2016 Hakem Ödülleri	2
Güncel Olaylardan ve Hakemlerden Seçilen Vak'alar:	
A) Vak'a A: "Devrilen Taş" Kuralı Yok	3
B) Vak'a B: Kural Dışı Hamle Durumları	6
C) Vak'a C: Piyon Terfisi ile ilgili Kuraldışı Durumlar	8
D) Vak'a D: Tahta ve Saatin Yerleştirilmesi	10
E) Vak'a E: Görme Engelli Sporcunun Hile Yapması	11
F) Vak'a F: "j'adoube" Terke Yol Açar	13
G) Vak'a G: Aronian-Nakamura @ Adaylarda	14

Değerli Hakem Arkadaşlarım,
Merkez Hakem Kurulu olarak FIDE tarafından yayınlanan FIDE Hakemleri Dergisi adlı derginin önemli gördüğümüz bölümleri Çeviri Komisyonu tarafında çevirisi yapılmıştır. Derginin çevirisine katkıda bulunan arkadaşlara teşekkür ederim.

Güran Ünal
Merkez Hakem Kurulu Başkanı

Dergideki yazılar çeviri sırasına göre aşağıdaki hakem arkadaşlarımız tarafından yapılmıştır.

FA Ali ÖZER (Kocaeli)
NA Duygu TEZUYSAL (Çanakkale)
NA Ozan ÖZDEMİR (Adana)
NA Yıldız POSTAAĞASI (Kayseri)

Dergideki fotoğraflar FIDE Basın Sorumlusu IM Anastazia Karlovich'in nazik izniyle basılmıştır.
FIDE Hakem Dergisi 3 IA E. Saltamara (GRE).tarafından derlenmiştir.

Değerli Arkadaşlarım,

FIDE Hakem Komisyonu Hakem Dergisinin 3. Sayısını sunmaktan onur duyar.

Tüm dünyadaki hakemlere turnuvalar sırasında yaşanmış olaylardan gelen gerekli bilgileri aktarma çabalarımız devam ediyor. Böylelikle hakemlerin görevlerini daha iyi yapmalarını sağlamaya çalışıyoruz. Bir kez daha; Hakemleri, oyuncularını, turnuva görevlilerini ve tüm satranç dostlarını kendilerine iletilen ve dergide yayınlamaya değer gördükleri yorumlarını, fikirlerini, düşüncelerini ve olayları göndermelerini rica ediyoruz.

Atina, 8 Ağustos 2016
Takis Nikolopoulos
Başkan
FIDE Hakem Komisyonu

2016 Hakem Ödülleri

FIDE Hakem Komisyonu 2016 Ödüllerini aşağıda isimleri yazılı kişilere verilmesini uygun görmüştür.

Bu ödüllerin verilme gerekçesi olarak düşünülenler:

a) IA Unvanını 1981'den önce elde etmiş olmak (IA olarak 35 hizmet etmek)

b) FIDE'nin son üç (3) büyük organizasyonunda görev yapmış olmak

(örneğin: Olimpiyatlar, Dünya Şampiyonaları)

2016 Hakem Ödüllerinin Sahipleri (alfabetik sırada):

- DREPANIOTIS, Panagiotis (Yunanistan) (IA Unvanını 1980'de aldı.)

- GASANOV, Faik (Azerbaycan) (IA Unvanını 1980'de aldı.)

- GIJSSEN, Geurt (Hollanda) (IA Unvanını 1979'da aldı.)

- KAMESWARAN, V. (Hindistan) (IA Unvanını 1980'de aldı.)

- LOBANOV, Yuri (Rusya) (IA Unvanını 1979'da aldı.)

- MELIKSTET-BEK, Evgeny (Gürcistan) (IA Unvanını 1979'da aldı.)

- VEGA, Jorge (Guatemala) (IA Unvanını 1979'da aldı.)

- WELCH, David (İngiltere) (IA Unvanını 1977'de aldı.)

- ZARIC, Borivoje (Sırbistan) (IA Unvanını 1979'da aldı.)

Ödül töreni 2016 Bakü FIDE Kongresi Genel Kurulu sırasında gerçekleştirilecektir.

Takis Nikolopoulos
Başkan
FIDE Hakem Komisyonu

Vaka A – “Devrilen Taş” Kuralı Yoktur!

(Çeviren FA Ali Özer / Kocaeli)

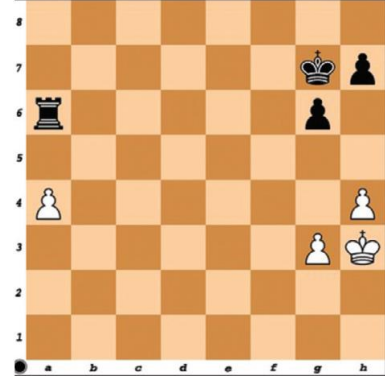
Bu çok önemli bir durum, çünkü oldukça basit olarak dünyanın farklı bölgelerinden hakemler halen aynı durumlar için farklı yönetimler gösteriyorlar.

Örnek 1:

20 Mart 2016, Cheras Okul Turnuvası, Malezya

Hannah Farisan Salihin - Kylie Tan (Hızlı Satranç)

Siyah uzak noktada Şah + Kale + 2 Piyon'a karşı Şah ve 3 Piyon! Siyah Kale askıdaki beyaz piyonu alır, saate basar ve Kale düşer. Hakemler Siyah'ın hakem kararıyla kaybettiğini ilan ederler, hem de FIDE kurallarında “Hiç var olmayan” “Devrilen Taş” kuralını referans göstererek.

Örnek 2:

14 Haziran 2016, Maharashtra Chess Ligi 2016, Hindistan

GM Abhijeet Gupta ile. S.P. Sethuraman oynuyor. (Altın Puan (Armageddon) zaman kontrolü). Beyaz kazanmaktadır, vezirini sürer ve saate basar ve veziri devrilir. Lig'in beyaz oyuncunun hakem kararıyla kaybettiğini ilan eden bir “Devrilen Taş” kuralı vardır.

GM Gupta, 46.Vxa6..... hamlesini yapıyor, ve beyaz vezir devriliyor!

GM Gupta, 46.Vxa6.....hamlesini yapıyor, ve beyaz vezir devrilmiştir!

Bu gibi durumlarda uygulanması gereken esas kural 7.4 ' dür. (Ek A.4.b UYGULANAMAZ)

7.4 Eğer bir oyuncu, bir ya da birden fazla taşı devirir, yerlerini bozarsa bunları kendi zamanı içinde doğru yerlerine koyacaktır. Gerekliyse, oyuncu ya da rakibi, satranç saatini durduracak ve hakemden yardım isteyecektir. Hakem, taşları bozan oyuncuya ceza verebilir.

Kural A.4.b (Hızlı Satranç Ek A) kural dışı hamleleri kapsar. FAKAT, yukarıda 7.4'te bahsedildiği gibi taşın devrilmesi Kural Dışı hamle DEĞİLDİR.

Bugünlerde, hızlı zaman kontrollerinde oynanan oyunların kontrolünü sağlamak için "Düşen Taş" kuralına benzer bir tür kurala ihtiyaç duyulduğuna inanan Hakem ve Organizatörler var. Fakat bu kontrol mekanizması zaten 7.4'te mevcuttur:

"Hakem, taşları bozan oyuncuya ceza verebilir."

Tüm Ligler ve Turnuvalar, taşın ilk kez devrilmesinde 12.9'a göre zaman cezası uygulamalıdır (örneğin; "12.9.b. Rakibin kalan süresini artırmak"). Hakem kararıyla kayıp cezaları daha sonra uygulanabilir.

Vak'a B: Kural Dışı Hamle Durumları

(Çeviren: NA Duygu Tezuysal / Çanakkale)

1 Temmuz 2014 tarihinden itibaren geçerli olan Satranç Kuralları'nda göze çarpan değişikliklerden biri Madde 7 Kuraldışı durumlara, özellikle de kural dışı hamleyle ilgilidir. Temmuz 2014 'ten önce Madde 7.4.b'ye göre bir oyuncu üçüncü kuraldışı hamleyi yaptığında kaybetmiş sayılırdı. Fakat bu tarihten itibaren Madde 7.5.b'ye göre bir oyuncu ikinci kuraldışı hamleyi yaptığında oyunu kaybeder. Bu durum doğru yönetmenin önemini artırır.

Dünya genelindeki hakemlerden kuraldışı hamlelere ilişkin birçok soru içeren e-mailler alıyoruz. Arbiters' Magazine'in bu üçüncü sayısının çeşitli vak'alarında kuraldışı hamleler içeren olaylar yer almaktadır. Hakemler, yaşadıkları durumları bildirmeleri ve açıklama istemeleri konusunda teşvik edilmektedir.

İşte size Kuraldışı hamlelere ilişkin olarak hakemlerin hatırlamaları gereken noktaların yararlı bir listesi:

- Temmuz 2014 tarihinden itibaren hakem gerekli görmezse bir önceki konuma döndüğünde satranç saatindeki zamanları DÜZELTMEK ZORUNDA DEĞİLDİR (Yeni metin: "Hakem en doğru değerlendirmesini kullanarak satranç saatinin gösterdiği zamanları belirlemelidir. Buna saatteki zamanları değiştirmeme hakkı da dâhildir.")
- Oyuncu en uzak yataya piyon sürer ve piyonu yeni bir taşla değiştirmeden saate basarsa, hamle kuraldışıdır. Piyon, kendisiyle aynı renkte bir vezirle değiştirilecektir.
-

Örnek: Siyahlarla oynayan oyuncu piyonunu e1'e oynar ve saatine basar.

- Yaygın olarak bilinen Hızlı Satranç'ta ve Yıldırım Satranç'ta her durumda, "**tek**" kuraldışı hamle yapan sporcunun oyunu hakem kararıyla kaybedeceği yanlış bir düşüncedir. Bu durum sadece aşağıdaki özel durumları gerektiren **Yarışma Kuralları'nın geçerli olmadığı** durumlarda tek kuraldışı hamle oyunu bitirir. (*Diyagramla ilgili olarak MHK'nin Notu: Diyagramda verilen örnekte Siyah e1 hamlesini yapmış ve piyonu terfi taşıyla değiştirmeden saatine basmış ve kural dışı hamleyi tamamlamışsa:*
 - Yarışma Kurallarının uygulandığı bir Hızlı Satranç'ta oluşmuşsa ve Siyahın ilk kuraldışı hamlesi ise Beyaz'a iki dakika eklenir. Siyah piyon vezire terfi ettirilir ve Siyah oyunu kazanır (0-1).
 - Siyahın İkinci kuraldışı hamlesi ise Siyah oyunu iki kuraldışı hamleden dolayı hakem kararıyla kaybeder (1-0).
 - Yarışma Kurallarının **uygulanmadığı** bir Hızlı Satranç'ta oluşmuşsa Siyah tek kuraldışı hamleden dolayı hakem kararıyla oyunu kaybeder (1-0).
- Dikkat:** Tek kuraldışı hamleden dolayı oyunun hakem tarafından kayıp ilan edilmesi değiştirilmiştir fakat 1 Ocak 2018 tarihinden itibaren yürürlüğe girecek ve tek kuraldışı hamleden dolayı sporcu hakem kararıyla oyunu kaybetmeyecektir.)

Hızlı Satranç: A3 Aşağıdaki durumlarda Yarışma Kuralları uygulanır:

- a) Bir hakem en fazla üç oyun yönetiyorsa ve
- b) Her oyun hakem ya da yardımcısı tarafından ve eğer mümkünse, elektronik olarak kaydediliyorsa.

Yıldırım Satranç: B3 Aşağıdaki durumlarda Yarışma Kuralları uygulanır:

- a. Bir hakem bir oyun yönetiyorsa ve
- b. Her oyun hakem ya da yardımcısı tarafından ve eğer mümkünse, elektronik olarak kaydediliyorsa.

Standart oyun ve Hızlı Satranç'ta (Yarışma Kuralları'nın geçerli olduğu durumlarda) kuraldışı hamle için zaman cezası 2 dakikadır. Fakat Yıldırım Satranç'ta (Yarışma Kurallarının geçerli olduğu durumlarda) kuraldışı hamle için zaman cezası 1 dakikadır.

Lütfen devrilen taşın kuraldışı hamle olmadığını unutmayın.

Vak'a C – Terfi Kuraldışı Durumlar

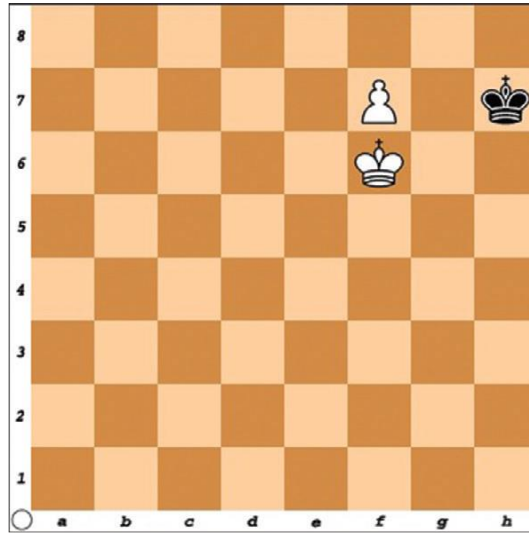
(Çeviren: NA Ozan Özdemir / Adana)

Terfi nispeten seyrek olarak görülür ve sonuç olarak hakemler bazen sadece terfiye yönelik özel kurallardan tam emin olamazlar.

Ancak terfi sık sık oyunun kritik noktalarında ortaya çıktığından belki de bazılarını yıllarca göremeyebileceğimiz bu özel kuralları bilmek önemlidir.

İşte hakemlerin kuralları hatırlamaları için bazı yararlı noktalar:

- Piyonu terfi ettirmenin birçok yolu vardır. Mesela piyonun terfi karesine yerleştirilmesi zorunlu değildir. Buna ek olarak, ilk olarak piyonu 7. yataydan kaldırıp yerine 8. yataya yeni terfi taşı koymak kabul edilebilir veya işlem basamakları ters sırada uygulanabilir. Lütfen not ediniz ki; her iki uygulamayı da Kuraldışı Hamle olarak değerlendirmek yanlıştır.
- Ancak, eğer oyuncu piyonu en uzak yataya sürmüş, saate basmış ve piyonu yeni terfi taşı ile değiştirmemişse hamle geçersizdir. Piyon kendi rengindeki bir vezir ile değiştirilecektir.
- Uygulanan terfi işlemindeki sıraya bakılmaksızın terfi taşının terfi karesine dokunmasıyla terfi taşı kesinlik kazanır. Bundan dolayı, sporcunun terfi taşına dokunmasıyla ve de oyuncunun sözle terfi taşı belirtmesiyle terfi taşı kesinlik KAZANMAZ.

2016 Kuzey Amerika Dünya Gençler Şampiyonasından bir örnek

- Zaman sıkışmasında Beyaz sporcu piyonu f8'e sürer
- Beyaz sporcu Vezire dokunur ama pat olacağını fark eder (Ç.N: Vezir terfi kalesine henüz dokunmamıştır.).
- Beyaz sporcu sonra f8'e Kaleyi koyar ve saate basar. Kazanç hamlesi geçerlidir.

- Herhangi bir hamlede geçerli olduğu gibi yeni terfi taşı terfi karesine bırakıldığında "bu hamlede başka bir kareye hareket ettirilemez."

Ters kale vezir değildir, sadece ters konulmuş bir kaledir. Bu durum bir kuraldışı hamle olarak kabul edilmemelidir. Böyle bir durumda hakem araya girerek sporculara o taşın kale olarak kabul edileceğini bildirmelidir.

Vak'a B: Satranç Tahtasının ve Saatinin Yerleştirilmesi

(TSF MHK tarafından çevrilmiştir.)

Birçok hakem bazen içinde sorular olan bazen de bizim düşüncelerimizi öğrenmek için özel durumları içeren ilginç elektronik postalar gönderiyorlar. Diğer bazı durumlarda ise, hakemler bizim de bir şeyler öğrenebileceğimiz komik olayları bulurlar. Örneğin aşağıdaki bağlantı adresinde bulunan videoyu:

<https://www.facebook.com/groups/106125710341/permalink/10153910567500342/>

ve Jack Puccini'nin 16 Nisan tarihli ve "Weekly shenanigans at allegro" başlıklı gönderisini izleyiniz.

Video oldukça eğlendirici görünmektedir. Ayrıca, çok önemli bir organizasyon hatasını, satranç saatinin duvara dönük olmasını belirtmektedir.

Özellikle eski oyuncular istedikleri yönde tahtayı yerleştirebilecekleri, saati istedikleri yere koyabilecekleri (örneğin saatin nereye konacağına Siyah oyuncu veya masaya ilk gelen karar verir) konusunda ısrar ederler. Bunların hiç biri doğru değildir. Bu uygulamalar tarihe karışmıştır!

6.5 Oyun başlamadan önce, hakem saatin nereye konacağına karar verir.

Bireysel yarışmalar için hakemler satranç saatini siyahlarla oynayan oyuncunun sağ tarafına yerleştirmeye karar verirler. Buradaki fikir hakemlerin bir bakışta birçok saati sürekli olarak kontrol edebilmelerini kolaylaştıracak şekilde saatleri yerleştirmektir. Bununla birlikte, tüm taşları aynı yönde hamle yapacak şekilde yerleştirmek de piyon terfi sırasında yardımcı olabilir.

Takım yarışmalarında, her takımın oyuncuları aynı sırada oturur. Taşlarının renkleri değişir fakat saatler aynı yöne bakmalıdır.

Takım yarışmalarında, üst seviyedeki oyuncuların dahi kazayla yan masadaki oyuncuların saatlerine basmalarının şaşırtıcı olabilecek kadar yaygın olduğu unutulmamalıdır!

Vak'a E: Görme Engelli Sporcunun Hilesi

(Çeviren NA Yıldız Postaağası / Kayseri)

Norveç, görme engelli bir sporcuyla iki yıl süreyle sadece oyuncu olarak değil aynı zamanda satranç ile ilgili herhangi bir konumda da (bir satranç kulübünde başkan vekili idi) bulunmasını yasakladı (men etti).

Daha önce ağırlık kaldırmada da doping yaptığı için kendisine yasak konulduğunu itiraf eden görme engelli adam garip görünebilir ama "Bilinçli olarak hile yapmadım." diye iddiada bulundu.

Görme engelli sporcu (solda) Norveç Şampiyonasında, Temmuz 2015

Hile metodu aslında bir Bluetooth cihazı olan basit, elektronik bir kulaklıktı. Bu durum, oyuncunun birbirinden çok daha iyi olan turnuva sonuçlarını ard arda gönderinceye kadar fark edilemedi. Sporcu, başlangıç seviyesinde sadece %50 başarı sağlamıştı, fakat sonraki yıl içinde derecelendirilmemişken, 9 turdan 8'ini kazandı ve sonra yeniden neredeyse Fide Master (FM) seviyesinde 9 da 8'lik bir performans gösterdi.

Bu 18 oyun, tamamen analiz edildi ve sporcunun sürekli olarak ve yüksek derecede satranç analiz motorları özellikle Rybka ile paralellik gösterdiği tespit edildi. Bu nedenle, sporcunun satranç testine girmesi istendi. Başlangıçta "gerekirse çıplak" olarak kabul etti. Fakat daha sonra çalışmayı bıraktığını ve bu nedenle performansının hızla düştüğünü söyleyerek inkar etti. O tarihten bu yana oynadığı oyunların tümü kayıp olarak yeniden değerlendirildi.

Görme engelli sporcu (sağda) Yardımcısıyla Birlikte Norveç Şampiyonasında, Temmuz 2015

Hakemler, oyuncuların (engelli olsalar dahi) normal olarak yasaklanan cihazları (bu örnekte olduğu gibi kulaklıklar) taşıdıklarında dikkatli olmak zorundadırlar. Onları yasaklayınız!

Vak'a F : "J'adoube" (Düzelتيyorum) Terke yol açar.

(Çeviren NA Yıldız Postaağası / Kayseri)

Bu durum, 18 – 28 Nisan 2016 tarihleri arasında Yunanistan'ın Halkidiki şehrinde düzenlenen 2016 Dünya Amatörler Satranç Şampiyonasındandır.

Hamle sırası, A oyuncusundadır. A oyuncusu "dokunuyorum" der, sonra B oyuncusunun piyonunu düzeltir. B oyuncusu, A oyuncusunun önceden "düzelتيyorum" demediğinden piyonu alması gerektiğini söyler.

A oyuncusu eğer piyonu alırsa oyunu kaybedecektir. Bu nedenle oyundan çekilir. Oyuncular notasyon kağıtlarını imzalarlar ve yaklaşık çeyrek saat kadar sonra hakemle sonuç hakkında görüşmeyi rica ederler. Hakem, bir taşı düzeltme niyetinin her dilde ifade edilebileceğini anlatır ve bu yüzden B oyuncusu haklı değildir. Sonuç olarak bunun üzerine A oyuncusu beraberlik teklif eder fakat hakem, oyunun çoktan tamamlanmış olmasından dolayı sonucun değiştirilemeyeceğini açıklar.

Bu olaydan ne saptayabiliriz ve ne öğrenebiliriz?

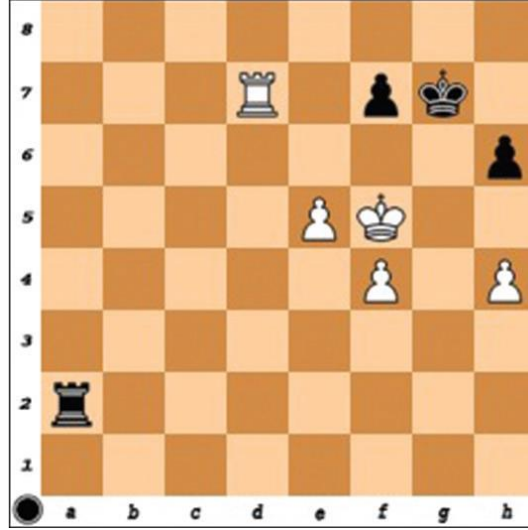
- 1) Madde 4.2 ye göre: ".....sadece hamlede olan bir oyuncu, karelerindeki bir ya da daha fazla taşı düzeltebilir."
- 2) "Düzelte" niyetini ifade eden özel bir dil kısıtlaması yoktur. Yine Madde 4.2 ye göre özel bir terim olan "j'adoube" , "düzelتيyorum " ifadesine uygun bir örnektir.
- 3) Madde 5.1b ye göre: " Oyun; rakibinin oyunu terk ettiğini bildiren oyuncu tarafından kazanılır. Bu, oyunu derhal sonuçlandırır. Oyuncuların notasyon kâğıtlarını henüz imzalamamış olmalarında bile maçın çoktan bittiğinin farkına varın.

Hakem, bu olaya uygun tüm yorumlarda haklıdır.

Oyuncular, oyundan çekilmeden önce bu durumu görüşmek için hakemi çağırmalıydılar ve notasyon kâğıtlarını bundan sonra imzalamalıydılar. Ancak o zaman hakem oyunun devam edebileceğine ve A oyuncusunun kurallara uygun herhangi bir hamle yapma hakkının olduğuna karar verebilirdi.

Vak'a G: Aronian - Nakamura, 2016 Adaylar Turnuvasından

Bu olay, 2016 da Moskova'da yapılan Adaylar Turnuvasının 6. Turu sırasında, Ermenistan'dan L.Aronian ile ABD'den H.Nakamura arasında oynanan oyundandır.

Bu, kale oynsonu, Siyahlar için henüz tam olarak kayıp değildir (Siyah bir sonraki hamlede kalesini oynamadıkça!) – fakat 6,5 saatten fazla süren bir oyundan sonra 74. hamlede Amerikalı oyuncu aniden şu hareketi yapmıştır:

Nakamura, dikkatlice şahına dokunmuş ve tutmuş ve sonra hiçbir şey söylemeden bırakmıştır. Aronian, doğaldır ki bunu fark etmiş ve hemen Avusturya Satranç Federasyonundan turnuva başhakemi IA Werner Stubenvoll'u çağırmıştır. Başhakem, FIDE Satranç Kurallarından madde 4.3'ya göre, Nakamura'nın hamlesini dokunulan taş (burada şah) ile yapmasının zorunlu olduğunu doğrulamıştır.

Hakemin dikkatli olması önemlidir.

Hakemler, her zaman çok dikkatli olmalıdırlar ve satranç kurallarının kesin bir şekilde uygulandığından emin olmalıdırlar ve Satranç Kuralları madde 12.1 ve 12.2.a'ya göre hakemler, adaleti sağlamalıdırlar.